

Яркой особенностью украинского постмодерна является его антиидеологичность и сопротивление тоталитарному прошлому. Особенность украинского постмодерна и близость его к модернизму обеспечивает и то, что он выстраивается больше на почве провокации, чем пресыщения публики.

К статье прилагается библиография из 22 позиций, которая в силу ограниченного объема не претендует на исчерпывающую полноту, однако может служить отправным материалом для начала изучения проблемы украинского постмодерна.

Ключевые слова: постмодернизм, постмодернистское мировоззрение, состояние постмодерна, дискуссия, рецепция.

Sakharchuk Nataliia. Ukrainian Literary Postmodernism as a Subject of Discussion in Scientific Periodicals. This article is devoted to the problem of postmodernism in the Ukrainian literary. The basic publications in periodicals are analyzed. The stages and features of discussion about postmodern consideration from the beginning in 1991 to the latest publications are considered. Highlighted the main features of postmodernism in Ukrainian literature. The Ukrainian national characteristics of postmodernism and its place in world literary discourse are outlined.

Initially researchers noted a through irony in postmodern art world and his eclectic pluralism. An outstanding feature of Ukrainian postmodern is its resistance to the totalitarian past. Features of Ukrainian postmodern and its proximity to modernism provides that it is built on the grounds of provocation more than satiety public.

Article's attached bibliography of 22 items, which is not intended to be exhaustive because of the limited volume of the article, but can serve as a starting material for the study of Ukrainian postmodern literature.

Key words: postmodernism, postmodern worldview, postmodern condition, discussion, reception.

Стаття надійшла до редколегії
31.05.2013 р.

УДК 821.161.2.02'04

Лариса Семенюк

Європейський естетичний досвід та становлення стильових напрямів і течій в українській літературі XVII–XVIII ст.

У статті показано вплив різномірних культурних пластів, і передусім європейського художньо-естетичного досвіду, на становлення стильової парадигми української літератури XVII–XVIII ст. Підкреслюється значення суспільно-політичних умов і процесів в Україні, що визначили характер взаємовпливів у бароковій літературі на різних етапах її розвитку ознак ренесансної та барокової поетики, візантійсько-слов'янського культурного коду, ідеології польського сарматизму, романтичних тенденцій та ідей Просвітництва.

Ключові слова: бароко, напрям, стиль, стильова парадигма, еkleктизм, Ренесанс, генеза, європейський досвід, сарматизм, візантійський культурний код.

Постановка наукової проблеми та її значення. Українську літературу XVII–XVIII ст. прийнято ідентифікувати з епохою бароко та з відповідним мистецьким напрямом і стилем. Проте все частіше серед науковців звучать думки про художньо-стильову неоднорідність цієї епохи. Ще у 80-х роках минулого століття відомий учений Д. Наливайко висловив припущення про те, що історичну епоху не можна зводити до одного художнього напрямку або стилю [5, с. 115]. Цю тезу підтримала українська дослідниця Т. Рязанцева [11, с. 6]. Ширше наукове обґрунтування це положення знайшло у праці М. Наєнка «Художня література України» (К., 2008) [4]. Існування різних підсистем і відгалужень у межах одного творчого методу, художнього напрямку, течії визнають і сучасні теоретики літератури (О. Галич, М. Моклиця). Відтак проблема стильової парадигми української літератури XVII–XVIII ст. набуває дедалі більшої **актуальності**, хоч і залишається, однак, мало-дослідженою.

З огляду на це, особливий інтерес викликає питання генези української ренесансно-барокової літератури, становлення в ній стильових напрямів і течій, визначення ролі в цьому процесі різних факторів – як місцевих, національних, так і зовнішніх, запозичених.

Тривалий час в Україні ця проблема вирішувалася однобічно. У науковому середовищі початку минулого століття утвердилася теза, висунута В. Перетцом, за якою пріоритет у формуванні української літератури відводився польському впливу [8]. Згідно із цією тезою, наприкінці XVI – на початку XVII ст. стиль польської католицько-єзуїтської літератури Речі Посполитої поширився на православно-слов'янському сході. Українські та білоруські полемісти, які повели боротьбу з унією, запозичили у противників полемічні засоби й стильові прийоми, переважно барокові, що й визначило стильову домінанту цих літератур. Згодом ці прийоми поширилися й на інші літературні жанри (поетичні, драматичні), що стало поштовхом до розквіту барокового стилю в українській літературі XVII–XVIII ст.

Сучасні вчені, не заперечуючи ролі польських впливів у становленні й розвитку української літератури в межах Речі Посполитої, схильні розглядати цю проблему ширше, з урахуванням усього розмаїття літературних взаємозв'язків, закономірностей літературного процесу, суспільних та соціально-економічних умов того часу. Ми вважаємо такий підхід науково доцільним і перспективним для з'ясування генези української ренесансно-барокової літератури, її стильових напрямів і течій.

Мета цієї статті – показати вплив різномірних культурних пластів, і передусім європейського художньо-естетичного досвіду, на становлення стильової парадигми української літератури XVII–XVIII ст.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Насамперед потрібно зазначити, що український літературний процес кінця XVI – початку XVII ст. мав важливе, а то й вирішальне значення для вибору наступних шляхів розвитку літератури. Як слушно зауважує В. Яременко, «в цей час зароджуються майже всі художні форми наступних XVII–XVIII ст., тут забило джерело пізніших культурних вибухів» [16, с. 9]. Додамо також, що саме в кінці XVI ст. накреслюються основні світоглядно-культурні орієнтації, що визначають майбутній літературний розвиток. Помітну роль тут відіграли внутрішні суспільно-політичні умови, унаслідок яких літературний процес на сході й заході України протікав двома різними шляхами. Литовсько-польські умови, хоч і були імперськими, все ж допускали більше національної творчої свободи, ніж умови, які склалися в центрі та на сході України.

Західноукраїнська творча молодь уже з XIV–XV ст. була міцно пов'язана з Європою. Здобуваючи знання в університетах Варшави, Відня, Риму, вихідці з України, представники так званої «римо-католицької Русі», переймали нові ренесансні ідеї Заходу. З іменами таких учених і літераторів, як Юрій Дрогобич, Павло Русин із Кросна, Григорій Чуй, Георгій Тичинський безпосередньо пов'язаний вихід української національної літератури на ренесансні шляхи розвитку. І хоча перші ренесансні твори вихідці з України писали не національною, а латинською мовою, як це прийнято було на Заході, проте майже всі вони намагалися підкреслити своє українське (русинське) походження, вживаючи поряд із власним ім'ям яесь етнічне означення, найчастіше «Русин» або «Роксолан». Свої твори вони теж писали в ренесансних традиціях, поетизуючи слово («Похвала поезії» Павла Русина), книгу (Юрій Дрогобич, Павло Русин), можливості людського розуму («Прогностична оцінка поточного 1483 року» Юрія Дрогобича), яскраво демонструючи знання античної римської міфології. І це в той час, коли Київ утратив колишні позиції столяного міста України-Русі і лежав у руїнах після тривалого татарського нашествия. Саме тому початків українського ренесансу і бароко слід шукати в Західній Україні, на Волині та в Галичині.

Будучи першим каталізатором європейських естетичних смаків, ці регіони відіграли провідну й інспіруючу роль в історії становлення стильових напрямів і течій XVII–XVIII ст. Услід за «римо-католицькою Руссю» саме представники західноукраїнської літератури (острозького, львівського, луцького культурних осередків) першими виявили інтерес до західних тенденцій та, по суті, розпочали історію українського ренесансу і бароко.

Вважається, що в західноєвропейських країнах ренесанс вичерпав себе на рубежі XVI–XVII ст. В Україні другої половини XVI ст. на підґрунті ідеології православ'я постало нове українське літературне відродження на основі старослов'янської (церковнослов'янської) та давньоукраїнської книжної мови [16, с. 11]. У нових умовах гуманістичні ідеї дещо слабнуть, панівними на якийсь час стають ідеї Реформації [16, с. 10]. Західноукраїнський літературний процес кінця XVI – початку XVII ст. зосереджений майже винятково на релігійній полеміці. Тому поезія острозьких та львівських діячів Герасима Смотрицького, Андрія Римші, невідомого автора віршованого полемічного комплексу, Лаврентія Зизанія, Христофора Філалета, Памво Беринди культурно виявляє орієнтацію

на давню візантійсько-києворуську (середньовічну) традицію і публіцистично протистоїть релігійно-політичній унії з католицизмом [16, с. 9]. Художнє мислення таких авторів дещо прозаїчне, підпорядковане публіцистичним завданням творчості. У плані художньо-стильовому творчість цих та інших письменників тяжіє до старої візантійської поетичної системи з її розумінням гріха і праведності, аскетизмом, самозаглибленням, ідеєю духовного розвитку людини, етичними поглядами. Найпомітніше це проявляється у творах морально-дидактичного та полемічного спрямування.

Водночас, у межах цього напрямку частина літераторів долає (часто несвідомо) відчуженість від новітніх західноєвропейських процесів, виявляючи інтерес не лише до актуальних релігійно-громадянських тем, а й до передових досягнень європейської думки. Це простежується і у змісті тогочасної шкільної освіти (запровадження латинської мови в навчальний процес, використання єзуїтських освітніх традицій), і в деяких спробах літературної творчості, що демонструють орієнтацію українських літераторів на апробовані в Європі жанри та форми поетичного вислову (гербові, панегіричні, епіграматичні вірші, силабічна будова вірша, діалогічна форма викладу тощо). Такий підхід простежуємо вже в перших віршах Г. Смотрицького, в анонімному панегірику «Просфонима», у гербових віршах Д. Наливайка.

Попри зовнішню зосередженість на національно-релігійних темах, з погляду художньо-стильового західноукраїнські (острозькі та львівські) митці значною мірою формують себе, виходячи з досвіду польської полемічної літератури, на чому наголошував В. Перетц, та силабічної поезії, тобто з європейського естетичного досвіду, який відіграв важливу роль у творенні напрямів тогочасної української літератури. Вони були наступною генерацією, що пішла по нових шляхах художнього розвитку, намагаючись прищепити українській літературі здобутки літератури європейської, не відкидаючи при цьому, звичайно, й вершин православної літературної традиції України-Русі.

Яскравим прикладом такого синтезу можна вважати творчість Івана Вишенського, яку чимало дослідників зараховує до початків барокового стилю в українській літературі. Незважаючи на те, що ідеологія письменника-полеміста залишається в межах середньовічної (проповідь аскетизму, неприйняття античності, проповідь християнської освіти, конфронтаційні настрої), усе ж він тяжіє до використання типових для його противників засобів і прийомів барокової поетики, на що звертав увагу ще Д. Чижевський: «...довгі періоди, нагромадження паралелізмів, сміливі антитези, стиль промовця чи ліпше пророка, майже неймовірне нагромадження формальних прикрас (що у цього геніального письменника ніколи не закривають, не усувають з поля уваги змісту)...» [12, с. 243].

Стильова неоднорідність ще більше відчутна в тій частині творів української літератури кінця XVI – початку XVII ст., котра є виявом ідеології польського сарматизму на українському ґрунті [3]. Йдеться насамперед про геральдичну та панегіричну поезію, різного роду «ляменти»-плачі тощо, широко представлені в польській та європейській поезії бароко. Їх впливи стали визначальними для формування відповідних жанрів української літератури на межі століть. Оскільки в Західній Європі ці жанри склалися в межах художньої системи Ренесансу, то в них відчутний ідеал поваги до людської особистості, її чеснот (і воїнських, і людських), актуалізація античної образності (античні герої постають носіями найвищих чеснот). Водночас ренесансні риси часто перехрещуються тут із візантійським культурним кодом (проблеми віри, християнська образність, полемічні елементи) та з поодинокими рисами барокового стилю (метафоричність, тяжіння до символів та алегорій, контрастність тощо).

Прикладом такої поезії, що, безперечно, має елітарний характер, є «Вірші на жалосний погреб... Петра Конашевича-Сагайдачного» (1622 р.), вчителя Київської братської школи К. Саковича, який був вихований на стильових засадах західноєвропейської літератури та ідеалах польського сарматизму, що набули поширення на заході України в період раннього бароко [1].

Той факт, що ряд досвідчених галицьких письменників, як-от К. Сакович, О. Митура, С. Зизаній, Т. Земка, на початку XVII ст. через складні суспільні й релігійні обставини переселилися до Києва, сприяв формуванню художньо-естетичних смаків поетів київського осередку. Саме на стильових засадах, що склалися у Львові, формувалася київська поезія першої половини XVII ст., представниками якої були переважно вихідці з Галичини. Засвоєнню європейської культури на теренах Києва сприяла й освітня та культурна діяльність найбільшого реформатора того часу – Петра Могили. Заснування ним Києво-Могилянської колегії, виразно орієнтованої на європейську освіту й культуру, знаменувало завершення того тривалого і досить болісного перелому в ставленні до культури

«латинників», який відбувався в Україні наприкінці XVI і в першій третині XVII ст. Класи поезики і риторики, уведені до навчального курсу колегії, «прилучали учнів до тих літературних знань, теоретичних понять і уявлень, що в XVI–XVII ст. були поширені по всій Європі» [6]. Як наголошує Д. Наливайко, «принципово важливе значення цих поетик, при всіх моментах схоластичності, їм властивих, полягало в тому, що вони знайомили східнослов'янський світ з типами й моделями літературно-теоретичного мислення, що склалися в Європі XV–XVII ст., з новою системою жанрів і стилів, класицистичних і барокових» [6, с. 14]. Отож в історії формування стильових напрямів і течій української літератури могилянський період Київської колегії відіграв провідну роль. Услід за діячами західноукраїнських осередків, київські поети сприяли утвердженню європейського бароко на українському ґрунті. Виступаючи нерідко теоретиками літератури, вони дбали також про її розвиток на ренесансно-класицистичній основі, тобто на кращих зразках пізньоантичної та ренесансної літератури. Усе це стимулювало розвиток стилів і напрямів в українській літературі періоду розвинутого бароко.

Еклектизм стилів і напрямів простежується й у літературних творах могилянського періоду, особливо на ранньому його етапі. Так, уже перший твір Могилянської школи – «Свхаристиріон» Софронія Почаського (1632 р.), визнаний сучасними ученими одним із найвидатніших творів українського літературного бароко [9], поєднує ознаки ренесансної та барокової поезики і певною мірою виявляє риси поетичної системи, пов'язаної з ідеологією польського сарматизму. З огляду на це він споріднений із твором Касіяна Саковича та з іншими зразками ранньобарокової панегіричної творчості.

Останні вияви ренесансного стилю в українській літературі дослідники знаходять у творах часів Хмельниччини [4, с. 121]. У середині й другій половині XVII ст. через суспільні та культурні обставини верх беруть барокові тенденції. На теренах Києва, Чернігова та інших культурних центрів України їх розвинула плеяда віршотворців, майстрів епічної форми, малих форм, курйозного віршування, авторів драматичних творів, які не тільки підтримали бароковий зачин своїх попередників, а й розширили його змістові обрії та збагатили художньо-стильову палітру.

Настанови нового барокового бачення світу, пов'язані із прагненням показати його несталість, невлаштованість, контрастність, набувають значення стильової домінанти тоді, коли Україною прокотилася хвиля національно-визвольних змагань, що завершилася Великою Руїною. Відчуття хаотичності, мінливості та швидкоплинності життя, невблаганності смерті породжують відповідні теми й мотиви в літературі. Українських барокових поетів хвилюють ті ж проблеми, що складають осердя європейських барокових літератур («vanitas», «memento mori»), вони послуговуються тими ж художньо-стильовими прийомами, що були апробовані бароковими митцями Італії, Іспанії тощо.

Бароко в цей час – провідний стиль епохи, що проявляється у творчості цілого ряду авторів. Його риси простежуються в поезії, прозі і драматургії. Кращі зразки цих родів і жанрів складають потужний літературний напрям, що визначає характер і проблематику української літератури. Письменники цього часу активно звертаються до західноєвропейських літературних джерел, прагнучи поєднати їх із місцевими традиціями. Так, під впливом поширеної в Європі емблематичної та епіграматичної поезії формуються відповідні жанри української поезії (творчість І. Величковського, Дмитрія Туптала, Л. Барановича). Формальні експерименти зі словом, формою вірша, що практикувалися в польській і західноєвропейській літературах, ведуть до того, що українські автори прагнуть до їх освоєння та творення на їх основі власної курйозної поезії. Про це красномовно говорить І. Величковський у передмові до збірки «Млеко»: «Боліючи серцем, що різні народи, а особливо науками багаті, мають вдосталь як ораторських, так і гарних поетицьких трудолюбній, а в Малій нашій Росії досі таких праць ні од кого типом виданих не бачу, я, як справжній син малоросійської отчизни нашої, вирішив у міру своїх здібностей деякі значніші штуки поетицькі руською мовою виразити не з якої мови на руську перекладаючи, але власною працею моєю наново за зразком інородних складаючи, а деякі і цілком руські способи винаходячи, котрі жодною іншою мовою аж ніяк не можуть бути виражені» [14, с. 7]. Таким чином, Іван Величковський прагне своєю працею вписати Україну в загальноєвропейський культурний обшир.

Не меншого поширення в українській літературі набула й поезія, заснована на концептизмі, що передбачав поєднання несполученого, гру слів, несподівані повороти думки. Концептизм як літературний напрям бароко склався в іспанській літературі, де його яскравим представником був Ке-

ведо [11]. Дослідження цього явища на українському ґрунті показують наявність яскравих представників цього напрямку і в українській поезії. Так, Р. Радишевський та Т. Рязанцева розглядають бароковий концептизм метафізичної поезії Лазаря Барановича як результат європейського впливу [10; 11]. Є всі підстави говорити про бароковий концептизм епіграматичної творчості Д. Братковського та деяких інших представників цього жанру в українській літературі (наприклад, того ж І. Величковського, якого Д. Чижевський назвав «майстром малих форм», маючи на увазі дотепність, вишуканість, афористичність його епіграм [13, с. 57–86]).

У середині й другій половині XVII ст. одним із важливих внутрішніх факторів розвитку стилів і напрямів української літератури стає творення її в різних соціальних середовищах. Так складаються різні стильові рівні барокової літератури – високе, середнє (козацьке) та низьке або низове бароко. Своєрідними законодавцями літературної моди були викладачі і філософи колегіумів (Київської, Чернігівської), церковні достойники (єпископи, митрополити). Вони були авторами емблематичних, епіграматичних, курйозних, метафізичних віршів, творили «високу» барокову поезію, що кращими своїми зразками перегукується з поезією західноєвропейського бароко. У ній відбувається постійний пошук виражальних можливостей, засобів художньої образності і виразності, творення нових поетичних форм, технічних прийомів для передачі складних та суперечливих душевних настроїв і проблем світового масштабу. Серед творців високого бароко було багато талановитих письменників, як-от Дмитрій Туптало чи Йоасаф Горленко, Іван Величковський та Лазар Баранович, Стефан Яворський та Іван Максимович. Становище зобов'язувало їх продукувати твори прикладного теологічного змісту, проте саме вони стали класиками українського барокового письменства, створивши вершинні барокові твори («Лютня Аполлонова» Л. Барановича, «Млеко» та «Зегар з полузегарком» І. Величковського, «Брань семи добродійств з сімома гріхами...» Йоасафа Горленка тощо).

Поряд із ними працювала ще одна когорта авторів – творців т. зв. «козацького» бароко, вихідців з української шляхти чи козацької старшини. Вони оспівують своїх покровителів, складають їм панегірики, пишуть батальну поезію, прославляють воєнні подвиги козаків. Автори займають різні класові і політичні позиції. Але в кращих їх творах звучать типово барокові філософські роздуми над загадками світобудови, сумніви в доцільності суспільної ієрархії, патріотичні почуття (Олександр Бучинський-Яскольд, Іван Орновський, Семен Дівович та ін.).

Третю групу склали посполиті поети – міщани, козаки, селяни, провінційні священики, рядові ченці, студенти, вчителі, мандровані дяки. Вони культивують ліричну, пародійну, гумористично-сатиричну та бурлескно-травестійну поезію, сполучаючи книжну і народну стихію, духовні і світські мотиви та творячи так зване «низове бароко». З-поміж них Петро Попович-Гученський, Климентій Зіновійв, Семен Климовський, Олександр Падальський. Барокові теми вони розробляють по-своєму, вносячи сильний фольклорний струмінь у свої так звані «світські» чи «світові» пісні. Завдяки цим поетам барокова поезія виходила за межі шкільних установ та розносилася по всій Україні. Саме це сприяло самоствердженню української літератури, особливо в період національно-культурного занепаду. З іншого боку, як слушно зауважує М. Шевчук, це вело до спрощення української літератури, її поступової провінціалізації [15]. Не випадково ще Д. Чижевський наголошував, що «такі травестії, не дивлячись на їх іноді чисту мову, належать не до національного відродження, а до найглибшого національного занепаду...». Учений помітив, що численні літературні жанри високого бароко у XVIII ст. заступила травестія, «для якої її нормальним доповненням були російські: епос, ода, релігійна пісня і т. д.» [13, с. 252].

Таким чином, у XVIII ст. разом із занепадом національної освіти та втратою національної еліти барокові форми творчості поступово занепадають. У шкільному середовищі запроваджується шкільний класицизм, який в Україні не прижився, хоча поодинокі його вияви простежуються у творчості Феофана Прокоповича, Ігнатія Максимовича та ін. Ф. Прокопович започатковує в українській літературі класицистичну традицію одописання, яка знаходить своїх прихильників серед тих поетів, що писали оди й панегірики на честь представників російського царського двору. Ті ж поети, що не піддавалися панівній класицистичній моді з її російською мовою та яскраво вираженим сервілізмом, часто змушені були залишатися анонімними та звертатися до ліричної творчості, жартівливої й сатиричної поезії. Їх творчість, залишаючись у межах епохи бароко, своїм звучанням і проблематикою рухалась у напрямку нової стильової системи – романтизму, підтвердженням чого є поезія Г. Сковороди з її ідеєю вольності, свободи, увагою до природи та людської індивідуальності. Учені

наголошують, що преромантизм Г. Сковороди виростав з ідей європейського Просвітництва та споріднений із філософською системою французького письменника і філософа Жан-Жака Руссо [7].

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Отже, українській літературі XVII–XVIII ст. притаманний еkleктизм стилів і напрямів, особливо на етапі їх становлення (кінець XVI – початок XVII ст.). Поєднання ознак ренесансної та барокової поетики в сукупності з ідеологією польського сарматизму особливо характерне для ранньобарокової творчості. На цьому етапі потужними були польські та загалом західноєвропейські літературні впливи, які часто перехрещуються з ознаками візантійського культурного коду. Могилянська доба започатковує утвердження європейського бароко на українському ґрунті, проте остаточний вихід вітчизняної літератури на бароковий шлях розвитку породжений внутрішніми суспільно-історичними обставинами, що склалися в період Великої Руїни. На перешкоді засвоєнню європейського естетичного досвіду у XVIII ст. стали також причини політичного характеру – втрата Україною незалежності та руйнування національної системи освіти. Відтак українська література набуває ознак замкнутості і провінційності та зберігає свою національну ідентичність завдяки зв'язку з фольклорною традицією. Це стає важливим чинником формування в ній нових, романтичних тенденцій та ідей Просвітництва, що були суголосними з ідеями європейської філософії й етики.

Джерела та література

1. Грабович Г. До ідеології Ренесансу в українській літературі: Касіяна Саковича «В'єршъ на жалосний погреб зацного рыцера Петра Конашевича Сагайдачного» / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури : дослідження, есе, полеміка. – К. : Основи, 1997. – С. 278–292.
2. Кречотень В. Освітня реформа Петра Могили і утвердження бароко в українській поезії / В. Кречотень // Записки НТШ ім. Т. Шевченка. – Львів : [б. в.], 1992. – Т. ССXXIV. – С. 7–24.
3. Литвин Л. М. Діалог Сходу і Заходу в ранній українській бароковій поезії : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. – українська література / Литвин Л. М. ; Харк. нац. ун-т. – Х., 2010. – 19 с.
4. Наєнко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності / М. Наєнко. – К. : ВЦ «Просвіта», 2008. – 1064 с.
5. Наливайко Д. С. Искусство: направления, течения, стили / Д. С. Наливайко. – Киев : Мистецтво, 1981. – 288 с.
6. Наливайко Д. Становлення нової жанрової системи в українській літературі доби Барокко / Д. Наливайко // Українське барокко : матеріали I конгр. Міжнар. асоціації українців. – К. : Ін-т археології АН України, 1993. – С. 12–21.
7. Нахлік Є. Григорій Сковорода як поет-преромантик / Є. Нахлік // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка / ред. М. Ільницький, О. Купчинський. – Львів : [б. в.], 1995. – Т. ССXXIX: Пр. філол. секції. – С. 29–45.
8. Перетц В. Н. Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII веков / В. Перетц. – Москва ; Ленинград : [б. и.], 1962. – 255 с.
9. Пилип'юк Н. «Свхарактеріон або Вдячність». Перший панегірик Києво-Могилянської школи: його зміст та історичний контекст // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. – Львів : [б. в.], 1992. – Т. 224. – С. 25–43.
10. Радішевський Р. П. Бароковий концептизм поезії Лазаря Барановича / Р. П. Радішевський // Українське літературне барокко : зб. наук. пр. / відп. ред. О. В. Мишанич. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 156–177.
11. Рязанцева Т. Змалювати думку ... (Концептизм як напрям метафізичної поезії в літературі Європи доби Бароко) / Т. Рязанцева. – К. : [б. в.], 1999. – 144 с.
12. Чижевський Д. Історія української літератури: Від початків до доби реалізму / Д. Чижевський. – Тернопіль : Феміна, 1994. – 480 с.
13. Чижевський Д. Українське літературне барокко : вибрані праці з давньої літератури / Д. Чижевський. – К. : Обереги, 2003. – 576 с.
14. Шевчук В. Іван Величковський та Києво-Чернігівська поетична школа другої пол. XVII ст. / В. Шевчук // Українська мова та література. – 2001. – Ч. 43. – С. 3–14.
15. Шевчук М. Кілька зауваг до проблеми так званого «низового барокко» / М. Шевчук // Українське барокко : матеріали I конгр. Міжнар. асоціації українців. – К. : Ін-т археології АН України, 1993. – С. 136–143.
16. Яременко В. Епоха українського літературного бароко / В. Яременко // Слово багатоцінне. Хрестоматія української літератури, створеної різними мовами в епоху Ренесансу (друга половина XV – XVI століття) та в епоху Бароко (кінець XVI – XVIII століття). У 4 кн. Кн. 2./ упоряд. : В. Шевчук, В. Яременко : – К. : Аконт, 2006. – С. 9–26.

Семенюк Лариса. Европейський естетичний досвід і становлення стилістических напрямів і течій в українській літературі XVII–XVIII вв. В статті показано вплив різносторонніх культурних пластів, і прежде всего європейського художньо-естетичного досвіду, на становлення стилістическої парадигми української літератури XVII–XVIII вв. Підкреслюється значення суспільно-політичних умов і процесів в Україні, які визначили характер взаємодій в бароковій літературі на різних етапах її розвитку: ознаки ренесансної і барокової поезії, візантійсько-слов'янського культурного коду, ідеології польського сарматизму, романтичних тенденцій і ідей Просвіщення.

Сполучення ознак ренесансної і барокової поезії в сукупності з ідеологією польського сарматизму особливо характерно для раннього барокового творчості. На цьому етапі потужними були польські і в цілому західноєвропейські літературні впливи, які часто перетинаються з ознаками візантійського культурного коду. Могиланський період закладає початок утвердженню європейського бароко на українській землі, однак остаточний вихід української літератури на бароковий шлях розвитку породжений внутрішніми суспільно-історичними обставинами, які склалися в період Великої Руїни. Преп'ятством усвоєнню європейського естетичного досвіду в XVIII в. стали також причини політичного характеру – втрата Україною незалежності і руйнування національної системи освіти. В елітарну середу вводиться шкільний класицизм. Творчість анонімних авторів тягнеться до бурлеску, трагедії і пародії. Українська література набуває ознак закритості і провінціалізму і зберігає свою національну ідентичність, завдяки зв'язку з фольклорною традицією. Це стає важливим фактором формування в ній нових, романтичних тенденцій і стимулює усвоєння ідей Просвіщення, созвучних з європейськими.

Ключові слова: бароко, напрям, стиль, стилістическа парадигма, еkleктицизм, Ренесанс, генезис, європейський досвід, сарматизм, візантійський культурний код.

Semenyuk Larisa. The European Aesthetic Experience and the Establishment of Stylistic Trends and Currents in the Ukrainian Literature of the 17th and 18th Centuries. The article shows the influence of varied cultural strata, and particularly of European art and aesthetic experience on the formation of the stylistic paradigm of Ukrainian literature in the 17th and 18th centuries. It underlines the significance of internal sociopolitical conditions and processes in Ukraine, which determined the nature of the interference in Baroque literature at various stages of its development by the features of Renaissance and Baroque poetics, the Byzantine-Slavic cultural code, the ideology of Polish Sarmatism, as well as the romantic trends and ideas of the Enlightenment.

Kuchanganya sifa za Renaissance na Baroque poetics kwa kushirikiana na itikadi ya Sarmatism Kipolishi ni hasa mfano wa matendo Mapema Baroque ubunifu. Katika hii katika hatua, Kipolishi, na kwa maana ya zaidi ya jumla, Ulaya ya Magharibi mvuto fasihi walikuwa nguvu, ambayo mara nyingi kuingiliana na dalili ya maadili ya kitamaduni Byzantine ujio wa Mohyla kuanzisha d uanzishwaji wa Baroque Ulaya juu ya udongo Kiukreni., Lakini matokeo ya mwisho ya fasihi ya taifa ya njia Baroque njia ilikuwa impelled na hali ya ndani ya kijamii na ya kihistoria ambayo ilikuwepo wakati wa 'Uharibifu Mkuu' kuzuia ngozi ya uzoefu wa Ulaya katika karne ya kumi na nane aesthetic. pia kulikuwa na baadhi ya sababu za kisiasa-hasara ya uhuru wa Ukraine na uharibifu wa mfumo wa elimu ya taifa. Katika shule ya wasomi Classicism mazingira kuletwa matendo ya waandishi bila majina huelekea kata ya burlesque, kunyang'anya na mbishi.. Fasihi Kiukreni kupata makala d ya kutengwa na ushamba, na kudumisha ed yake ya kitaifa utambulisho kupitia uhusiano na watu s utamaduni. Hii kuwa alikuja jambo muhimu katika malezi ya maelekeo yake mpya ya kimapenzi na kuchochea ngozi d kutoka Kutaalamika, ambayo alikuwa sambamba na ile ya Ulaya ya Magharibi.

Key words: baroque, trend, style, style paradigm, eclecticism, Renaissance, Genesis, the European experience, sarmatyzm, Byzantine cultural code.

Стаття надійшла до редколегії
29.04.2013 р.

УДК 821.14'02-2.191+821.161.2-1.091+821.133.1-2.091

Вікторія Соколова

Модус Антігони: Софокл, Леся Українка, Ж. Ануї

У статті проаналізовано драму Софокла як прототекст, у якому зафіксовані атрибутивні якості образу Антігони, авторська рецепція та смислова поліфонічність традиційного античного образу в однойменній драмі